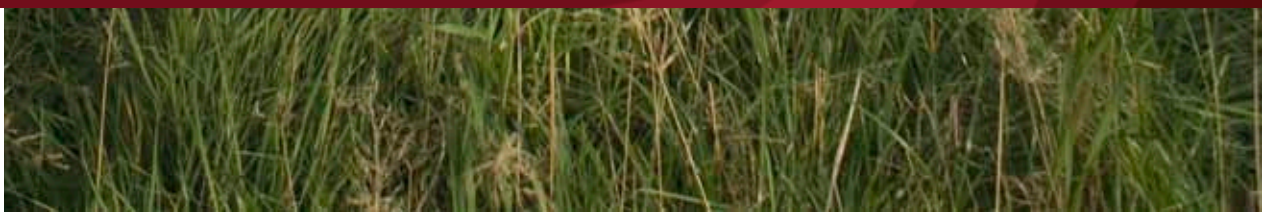

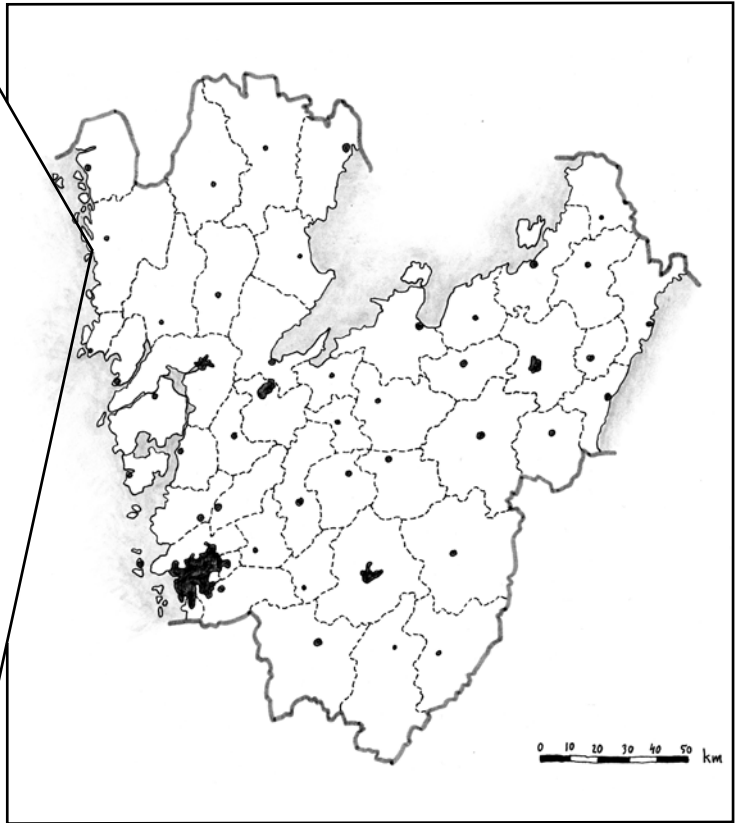
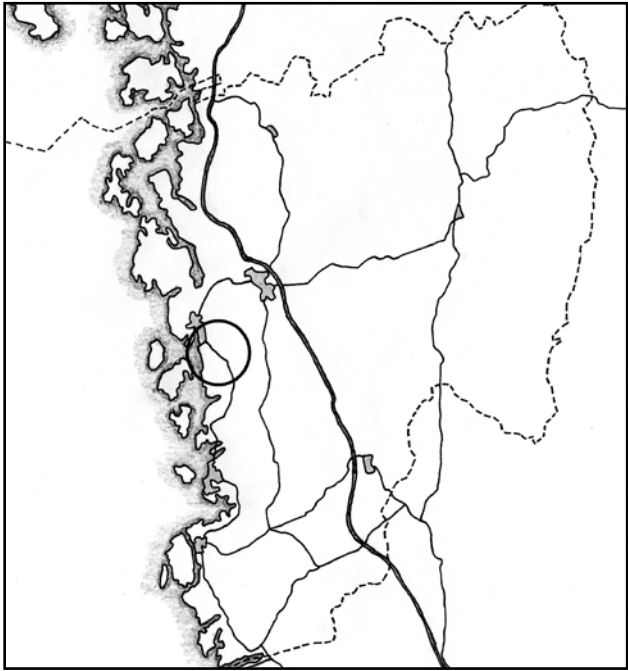
Ny avloppsledning i Tanum

Arkeologisk utredning, Tanums kommun

Benjamin Grahn-Danielson och Roger Nyqvist

Ny avloppsledning i Tanum
Arkeologisk utredning, Tanums kommun

Benjamin Grahn-Danielson och Roger Nyqvist

Ny avloppsledning i Tanum
Arkeologisk utredning, Tanums kommun

Kulturhistoriska rapporter 60
© Rio Kulturkooperativ 2009

Fastighet: Ertseröd 1:2 m fl, Tanums kommun, Västra Götalands län
Belägenhet i Rt-90 2,5 gon V: Norr 6514800 m, Öst 1238000 m
Höjd över havet: 15-20 meter
Beställare: Tanums kommun
Projektnummer: 0960
Projektansvarig: Petra Rudd
Fältansvarig: Roger Nyqvist
Övrig personal: Benjamin Grahn-Danielson
För personalens meriter hänvisas till Rio Kulturkooperativs hemsida.
Fältarbetstid: 23-25 september 2009
Undersökningsområdets storlek: 35000 m²

Arkiv: Rio Kulturkooperativ
Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.
Omslagsbild: Schaktning vid Rörvik.
Orienteringskarta: Framställd av Rio Kulturkooperativ med data från Map Maker, FMIS samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.
Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av beställaren.
Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Rio Kulturkooperativ.
Redigering och layout: Optimal Press
Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, HAMBURGSUND
ISSN 1652-1897

Sökord: Avloppsledning, boplats, övrig kulturhistorisk lämning, Grebbestad, Tanum, pilspets.

Rio Kulturkooperativ
Ekelidsvägen 5
457 40 FJÄLLBACKA
www.riokultur.se
rio@riokultur.se

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	5
<i>Inledning</i>	7
<i>Syfte</i>	7
<i>Metod</i>	7
<i>Utredningsområdet</i>	8
<i>Tidigare undersökningar</i>	8
<i>Utredningsresultat</i>	9
<i>Tolkning</i>	12
<i>Antikvarisk bedömning</i>	14
<i>Källor</i>	14
<i>Bilagor</i>	15
1. <i>Utredningsresultat</i>	
2. <i>Lämningar</i>	
3. <i>Avloppsledning</i>	
4. <i>Schaktlista</i>	
5. <i>Marinarkeologisk utredning</i>	

Ny avloppsledning i Tanum

Arkeologisk utredning, Tanums kommun

Sammanfattning

Med anledning av att Tanums kommun planerar för en ny avloppsledning mellan Grebbe stad och det planerade avloppsreningsverket i Bodalen har Rio Kulturkooperativ fått i uppdrag att genomföra en arkeologisk utredning. Fältarbetet företogs i september 2009 och bedrevs i form av inventering och schaktning. Totalt grävdes 17 schakt med grävmaskin och två provgropar för hand, för att söka efter eventuella fynd och anläggningar. På en åker utmed väg 163 gjordes fynd av flinta, bland annat en pilspets med tånge. Förhistoriska anläggningar påträffades i utredningschakt på samma plats. Fynden av flinta och anläggningar till-

sammans med det topografiska läget och närheten till förhistoriska gravar föranledde att en boplats registrerades i åkermarken och skogpartiet strax norr om åkern. Under utredningen har även ett fåtal kulturhistoriska lämningar, i form av stengärdesgårdar, registrerats.

Som komplement har Bohusläns museum genomfört en marin arkeologisk utredning av ledningsdragningen genom Grebbe stads hamn. Inget av antikvariskt intresse framkom därvid.

Rio Kulturkooperativ anser att den nyregistrerade lämningen 0960:1 och fornlämning RAÄ Tanum 744:1 bör bli föremål för fortsatta antikvariska åtgärder.

6 oktober 2009

METRES 100 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 1100 1200 1300 METRES
1:10 000

III. 1. Karta över utredningsområdet.

Inledning

Tanums kommun har för avsikt att anlägga ett nytt avloppsreningsverk för att ersätta befintliga reningsverk i Grebbestad och Fjällbacka. Reningsverket kommer att lokaliseras på fastigheten Bodalen 1:7, cirka 4 kilometer söder om Grebbestad. Av den anledningen kommer Tanums kommun dra nya avloppsledningar på land mellan Grebbestad-Bodalen och mellan Kämpersvik-Bodalen. Rio Kulturkooperativ har fått i uppdrag av Tanums kommun att utreda ledningsdragningen Grebbestad-Bodalen och föreliggande rapport beskriver resultaten av denna.

Rio Kulturkooperativ har i sin tur anlitat Bohusläns museum för att göra en marinarkeologisk utredning av ledningsdragningen genom Grebbestads hamn, se bilaga 5.

Syfte

Syftet med utredningen var att undersöka förekomsten av okända fornlämningar och kulturhistoriska lämningar utmed sträckningen för den planerade avloppsledningen.

Metod

Utredningen bedrevs i form av inventering och schaktning med grävmaskin.

Utredningen inleddes med fältinventering och kompletterande provgrovsgrävning för att söka efter fynd och anläggningar längs avloppsledningens sträckning. De lämningar som påträffades inom utredningsområdet beskrevs, fotades och mättes in med GPS.

Utifrån inventeringen kunde lämpliga schaktytor fastställas. Schaktning genomfördes inom fyra mindre ytor. Inom de utvalda ytorna upptogs schakt med grävmaskin för att söka främst efter anläggningar.

Fynd av flinta sorterades efter Sorteringschema för flinta, *Andersson m fl 1978*. Fynden återdeponerades efter att de hade analyserats i fält.

Schakt och anläggningar beskrevs och dokumenterades med GPS och kamera. För en mer ingående beskrivning av lämningar, schakt och anläggningar, se bilaga 2-3.

De påträffade lämningarna har efter utredningen rapporterats till FMIS.

Överföring och kontroll av fältdata gjordes dagligen. Data förvaras på skilda media med regelbunden kontroll av arkivbeständigheten. Materialet är tillgängligt digitalt genom Rio Kulturkooperativs försorg. Ej digitalt arkivmaterial förvaras i brandsäkert utrymme.

III. 2. Utredningsområdet sydost om Ertseröd.

Utredningsområdet

Utredningsområdet utgörs av själva ledningsdragningen samt en buffertzona som motsvarar arbetsområdet vid byggnation av ledningen, vilket medför en korridor om cirka 20 meter, se *illustration 1, karta över utredningsområdet*. Punktangivelser följer karta från Sweco som ingått i förfrågningsunderlaget, (p1-p39), se *bilaga 3*.

Från Bodalen till Ertseröd (p39-34) består utredningsområdet av låglänt terräng. Marken är odlad och beväxt med vall, eller så utgörs den av betesmark. Miljön vid Ertseröd (p34-30) domineras av gårdsläget och kulturlandskapet med betesmarker, åker och mindre impediment som är kopplat till detta. Ett mindre höjdläge finns på åkern söder om den befintliga gårdsbebyggelsen. Utmed väg 163 består utredningsområdet av åkermark samt äldre, numera skogsbeväxt, betesmark. Åkermarken intill vägen ligger på ett tydligt höjdläge (p30-28).

Väster om vägen består utredningsområdet av åkermark och impediment (p27-25). Mellan infarten till Tanumsstrand och infarten till gården Rörvik går ledningsdragningen i väg diket, väster om väg 163. Den delen av utredningsområdet utreddes av Bohusläns museum 2009

i och med en planerad affärsetablering. Vid infarten till Rörvik ligger en stenig slänt (p16-13) följt av åkermark samt bergsimpediment (p14-13). På andra sidan berget finns lågt liggande åkermark samt en uppläggningsplats för båtar (p13-10).

Resterande del av ledningsdragningen går igenom området för Grebbestads camping och ett berg/högre impediment. Norr om berget ligger en gräsmatta, parkering och strandområde (p10-3).

Fornlämningsskildern i området domineras framförallt av kulturhistoriska lämningar i form av gårds- /bytomter men det finns även gravar och boplatslämningar. Gården Ertseröd är registrerad som övrig kulturhistorisk lämning, RAÄ Tanum 1573.

Strax söder om infarten till Tanumsstrand är en stensättning samt två fornlämningsliknande lämningar belägna, RAÄ Tanum 744. Utmed en körväg cirka 200 meter öster om RAÄ Tanum 744:1 ligger en berghäll med tre hållristningar, RAÄ Tanum 877:1-2, bestående av två skepp respektive en huggen linje/skeppsfragment.

Tidigare undersökningar

Rio Kulturkooperativ har tidigare fått i uppdrag av Tanums kommun att utreda placeringen av

III. 3. Fornlämning RAÄ Tanum 744:1.

Ill. 4. Depå av större huggen sten.

det planerade avloppsreningsverket i Bodalen, von der Luft et al 2005; Toreld 2008. Under utredningarna påträffades inga förhistoriska lämningar inom fastigheten Bodalen 1:7 men registrerade flera kulturhistoriska lämningar, främst stengärdesgårdar, registrerades.

Under våren 2009 genomförde Bohusläns museum en utredning inför anläggandet av en ny stor butik och centrallager åt Sportshopen, cirka 2 kilometer söder om Grebbestad utmed väg 163. Under utredningen grävdes cirka 50 schakt med grävmaskin men inga förhistoriska lämningar påträffades. Ett antal kulturhistoriska lämningar finns dock inom museets utredningsområde, främst stengärdesgårdar och stenindustrilämningar, Pettersson 2009. Sydväst om Bohusläns museums utredningsområde genomförde Rio kulturkooperativ en utredning inför planerad villabebyggelse. Även den utredningen var resultatlös i fråga om förhistoriska lämningar men det fanns kulturhistoriska lämningar i form av stengärdesgårdar, Grahn-Danielson & Sandin 2009.

Utifrån de utredningar som har utförts i närområdet har det inte framkommit någon information som reviderar den befintliga fornlämningsbilden.

Utredningsresultat

I detta avsnitt presenteras utredningsresultatet tillsammans med en tolkning av de registrerade lämningarna. För en detaljerad beskrivning av schakt, provgropar samt anläggningar hänvisas till *bilaga 2* och *bilaga 4*. Resultaten visas på kartor, se *bilaga 1*.

Genomförande

Den första fältdagen ytinventerades hela området. De följande dagarna grävdes schakt på de platser som hade visat sig vara intressanta utifrån det topografiska läget, jordmånen och kunde tänkas hysa förhistoriska anläggningar och fynd. Totalt grävdes 17 schakt. Det längsta schaktet var 25 meter långt medan det kortaste var 3 meter. Förutom schakt 2, som grävdes med dubbel skopbredd, grävdes schakten med enkel skopbredd. Grässvålen lyftes först undan av maskinen varpå nedgrävning i marken skedde, till cirka 0,20-0,50 meters djup. Inga förhistoriska fynd påträffades i schakten. I schakt 8 och 9 framkom två anläggningar.

I och med utredningen registrerades fyra lämningar vilka fick nummer 0960:1-4 i Rio Kulturkooperativs databas. Lämningarna utgörs av tre stengärdesgårdar och en boplats. Under inventeringen påträffades också läm-

III. 5. Övergivet gårdsläge söder om Östra Ertseröd.

ningar som låg en bit utanför utredningsområdet; dessa har därför inte blivit registrerade.

Stengärdesgårdar

Under inventeringen registrerades tre stengärdesgårdar, vilka fick nummer 0960:2-4 i Rio Kulturkooperativs databas.

Lämning 2 består av en stengärdesgård som ligger i en smal skogsremsa mellan en åker och ett bergsimpediment. Lämningen är inmätt som en punkt och går i nordväst-sydostlig riktning. Gärdesgården är cirka 0,6 meter hög och 0,5 meter bred. Den är uppförd i upp till tre lager och består av 0,2-0,5 meter stora stenar.

Mitt i åkermarken mellan Rörvik och Grebbe-stads camping delar en stengärdesgård, lämning 3, av åkermarken. Lämningen är inmätt som en punkt och går i nord-sydlig riktning. Den är cirka 0,5 meter hög och 0,6 meter bred och två lager är synliga. Med största sannolikhet har den sjunkit ned och de övre lagren har fallit ner. Gärdesgården består av 0,2-0,5 meter stora stenar.

Stengärdesgården, lämning 4, ingår i ett större hägnadssystem. Den västra delen löper parallellt med ytterligare en gärdesgård, vilka bildar en fägata som leder upp till gårdstu-

net på Östra Ertseröd (Raä Tanum 1532:1). Stengärdesgårdarna är cirka 0,6 meter breda och 0,5 meter höga och är uppförda i tre lager, bestående av 0,2-0,5 meter stora stenar. Sydost om gärdesgårdarna finns ett övergivet gårdsläge med bland annat en husgrund efter boningshus. Samtliga lämningar bör betraktas som en del av bebyggelsen vid Ertseröd.

Boplatser

Vid inventeringen hittades slagen flinta på en åker inom fastigheten Ertseröd 1:2, på den östra sidan av väg 163. Vidare grävdes två provgropar inne i skogen, norr om åkermarken. I provgrop 2 framträdde ett mörkt humöst lager vilket tolkades som en eventuell anläggning. På grund av fynden och det topografiska höjdläge som finns utmed vägen, beslutades det om att området krävde ytterligare undersökningar genom schaktning. I två av schakten framkom anläggningar i form av en stensatt grop/stolphål respektive en härd. Härden hade skador åsamkade av plöjning. Fynden av flinta, resultatet från provgroparna och schaktningen samt höjdläget medförde att en boplats mättes in, vilken fick nummer 0960:1.

III. 6. Höjdläget utmed väg 163 där boplatsen påträffades.

III. 7. Schakt 2.

III. 8. Schakt 12.

Lämning 1 täcker ett cirka 170x40 meter stort område och ligger på ett sandigt krönläge i en plöjd åker och äldre betesmark som numera är beväxt med skog. Boplatsen är skadad av väg 163 och elkabel och rikstelekabel är nedgrävda i kanten av vägdiket respektive ett antal meter ut i åkermarken.

Fynd

Under utredningen hittades två förhistoriska fynd. En övrigt slagen flinta samt en pilspets med tånge. Pilspetsen har antagligen inte blivit färdigställd. Det verkar som om flintsmeden inte har kunnat få till en tillräckligt bra spets och istället valt att kassera materialet. Spetsen är en A2-spets enligt Beckers typologi. I klarspråk innebär det att tången är slagen (retuscherad) från olika håll vilket ger ett rombiskt tvärsnitt på tången.

Övriga fynd som gjordes kunde inte kopplas samman med förhistoriska aktiviteter. I schakt 2 påträffades till exempel en enkupig tegelpanna som har legat i botten av ett dräneringsdike.

Inga fynd tillvaratogs utan återdeponerades i fält.

Anläggningar

I och med topografin och de två lösfynd som gjordes i den plöjda åkermarken nordväst om väg 163 beslöts det att schaktning skulle företas utmed vägen. I schakt 8 och 9 påträffades två anläggningar, en stensatt grop eller möjligen ett stensatt stolphål, respektive en härd vilken var skadad av plöjning. De två anläggningarna går att koppla samman med de lösfynd av flinta som gjordes på ungefär samma plats som schakt 6.

Analys

Inga utförliga analyser har gjorts av det påträffade materialet eftersom inga resurser avsatts för detta inom ramen för utredningen.

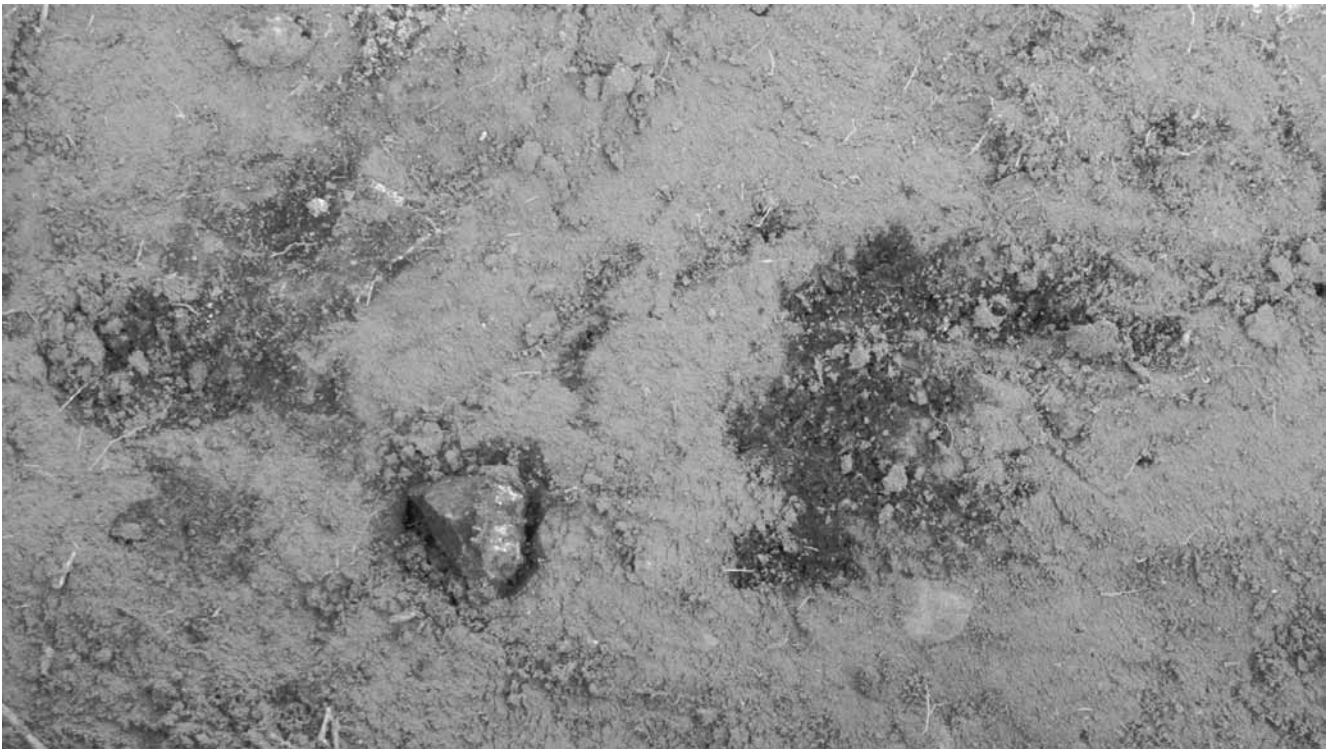
Tolkning

Stengärdesgårdar är en form av hägnader som byggs för att hägna av områden, markera gränser eller för att fungera som stängsel. I olika lagar, så kallade hägnadsförordningar, bestäm-

III. 9. Pilspets med tånge funnen i det plöjda matjordslagret i en åker nordväst om väg 163.

des böndernas plikt att hägna in sina marker. Under 1800-talets början ändrades hägnadssystemen och grunden till att man inhägnade marker. Den viktigaste reformen trädde i kraft med 1857 års hägnadsförordning. Innan 1857 krävdes det av bönderna att de skulle inhägna den odlade inägomarken så att inte husdjur kunde beta där och skada grödorna. Efter 1857 var det inte längre den som ägde odlingsmarken som hade hägnadspikt, utan istället var det djurägaren som var tvungen att hägna in betesmarken, *Kardell 2004*. Bohuslän var under 1800-talet ett trädfattigt landskap och redan under 1700-talet hade hägnader börjat byggas av sten, så kallade stengärdesgårdar.

Ill. 10. Hård i schakt 9.

Stengärdesgårdar i Bohuslän är till skillnad från gärdesgårdarna i till exempel Kalmarområdet, smala och relativt rangliga. De byggdes i fyra till fem lager, och de övre lagren bestod av mindre stenar. När djur gick emot gärdesgården ramlade stenar ner och skrämde djuren. Man kan på så sätt likna de äldre stengärdesgårdarnas funktion med ett modernt elstängsel, *Cullberg 1979*. När fårskötseln minskade under början av 1800-talet krävdes inte heller lika täta gärdesgårdar vilket kan ha varit en av anledningarna till att stengärdesgården blev mer och mer allmän.

De registrerade stengärdesgårdarna utgör lämningar efter äldre hägnadssystem och är viktiga förmedlare av hur 1800-talets jordbrukslandskap såg ut. Stengärdesgårdarna har därför registrerats som övriga kulturhistoriska lämningar.

Efter schaktningen framgick det att ett av områdena var intressant utifrån arkeologisk synvinkel. Utifrån det topografiska läget, fynden av flinta, provgroparna och de två anläggningarna registrerades följaktligen en boplats (0960:1).

En boplats är en plats där människor vistats eller bott under forntiden. De vanligaste

spåren efter forntida boplatser är förekomst av slagen flinta och ibland också anläggningar, till exempel rester och spår efter härdar, eller stolphål efter hus-/hyddkonstruktioner. Spåren varierar beroende på under vilken tid och i vilken omfattning boplatser användes.

Den aktuella boplatser ligger mellan 15-20 meter över havet och det är utifrån de premisserna möjligt att lämningen härstammar från neolitikum. Pilspetsar med tånge kan kopplas till neolitiska fångstboplatser. Närheten till de förmodade gravarna RAÄ Tanum 744:1-3 och hållristningarna RAÄ Tanum 877, är intressant på så vis att det uppvisar en förhistorisk aktivitet som visar på en lång historia i området. Stensättning som gravform har använts under en mycket lång tidsperiod. Hållristningarna är mycket enkla i sin form och är därför svåra att datera typologiskt. Det är därför möjligt att lämningen har en historia som sträcker sig från neolitikum och in i bronsåldern. Boplatser har registrerats som fast forn lämning.

Antikvarisk bedömning

För att ledningen skall kunna anläggas som planerat krävs det ytterligare antikvariska åtgärder riktade mot den registrerade boplatser

0960:1. Rio Kulturkooperativ bedömer även att antikvariska åtgärder bör företas mot den del av fornlämningsområdet till lämning RAÄ Tanum 744:1 som blir påverkat av ledningen.

De registrerade stengärdesgårdarna 0960:2-4 speglar förhållanden från ett äldre jordbrukslandskap. Det är därför önskvärt ur antikvarisk synvinkel att gårdesgårdarna förblir intakta och får kvarligga. Om det inte går att undvika fysisk påverkan bör stenarna försiktigt lyftas åt sidan så att stengärdesgården kan återställas efter förättat arbete.

Den marinarkeologiska utredning som genomfördes i Grebbestads hamn av Bohusläns museum, visade att där inte finns några antikvariska intressen som motverkar ledningsdragningen.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Lag om kulturminnen mm (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Stengärdesgårdar i jordbruksmark är skyddade enligt 7 kap § 11 miljöbalken och utgör en viktig biotop för djur och växter. Ansökan om ingrepp i lämningar samt ansökan om dispens från biotopskyddet lämnas till länsstyrelsen.

Källor

Litteratur:

Andersson m fl	1978	Sorteringsschema för flinta. I: FYND 1978
Grahn-Danielson & Sandin	2009	Tanums-Rörvik, Arkeologisk utredning Tanums kommun. Rio Kulturkooperativ.
Pettersson, Håkan	2009	Utredning inför byggnation på Tanums Rörvik. Frivillig arkeologisk utredning Tanums Rörvik 1:56 och 1:54, Tanums socken och kommun. Bohusläns museum Rapport 2009:13.
Toreld, Andreas	2008	Vattenreningsverk i Bodalen. Arkeologisk utredning Tanums kommun. Rio Kulturkooperativ.
von der Luft, Magnus; Nyqvist, Roger; Olsson Lillemor; Rudd Petra; Swedberg, Stig	2006	Handlingsplan 2006. Rio Kulturkooperativ.
Luft von der, Magnus; Mathiesen, Tina & Swedberg, Stig	2005	Lokaliseringsstudie. Avloppsverk i Tanum. Rio Kulturkooperativ.

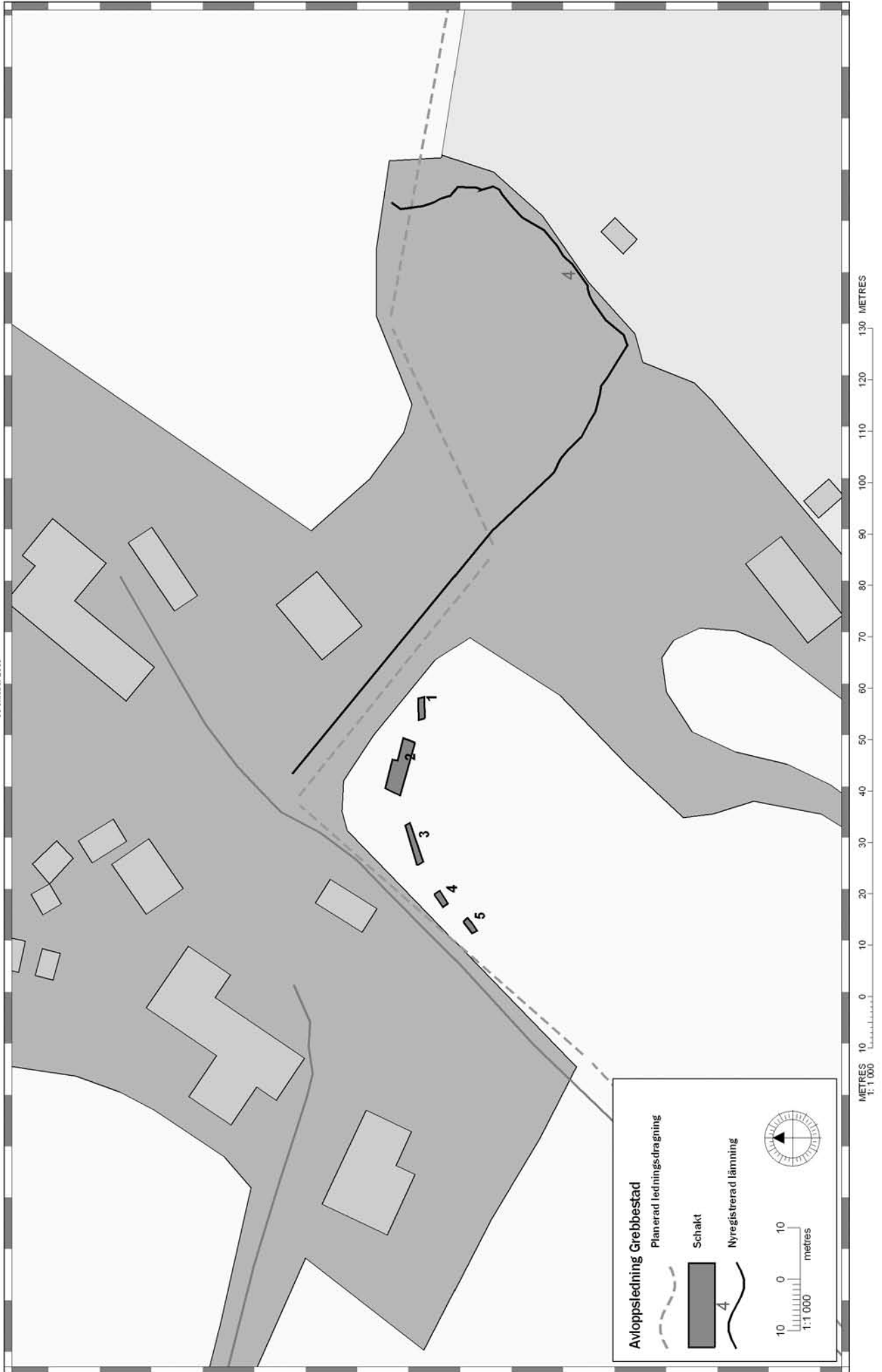
Kartor:

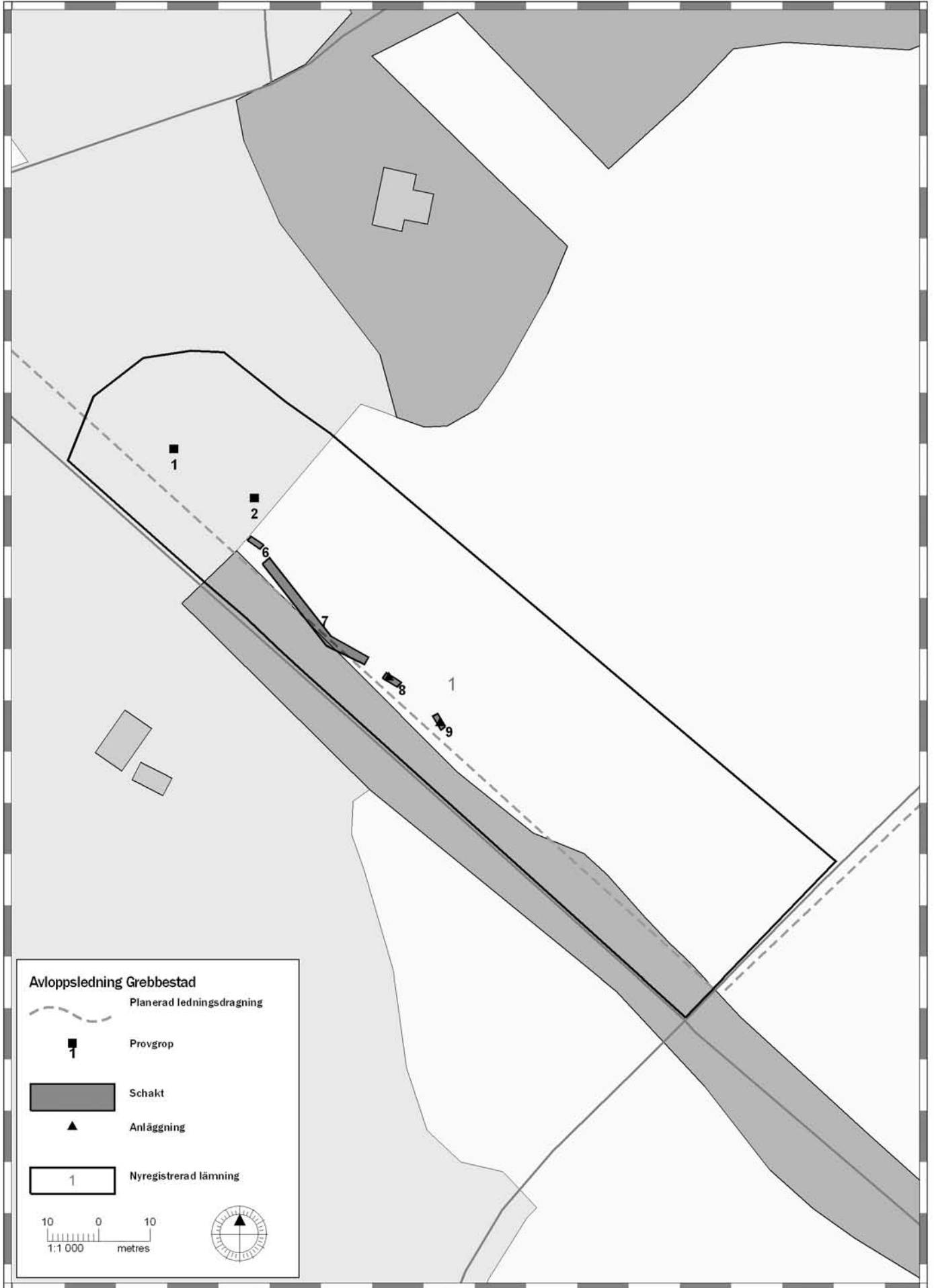
Ertseröd, enskifte 1821	2009-09-03	historiskakartor.lantmateriet.se
Ertseröd, laga skifte 1834	2009-09-03	historiskakartor.lantmateriet.se
Rörvik, enskifte 1823	2009-09-03	historiskakartor.lantmateriet.se

Bilagor

Bilaga 1. Utredningsresultat

30 oktober 2009

Avloppsledning Grebbestad

Planerad ledningsdragning

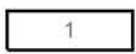
Provgrop

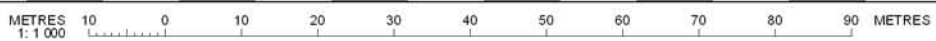
Schakt

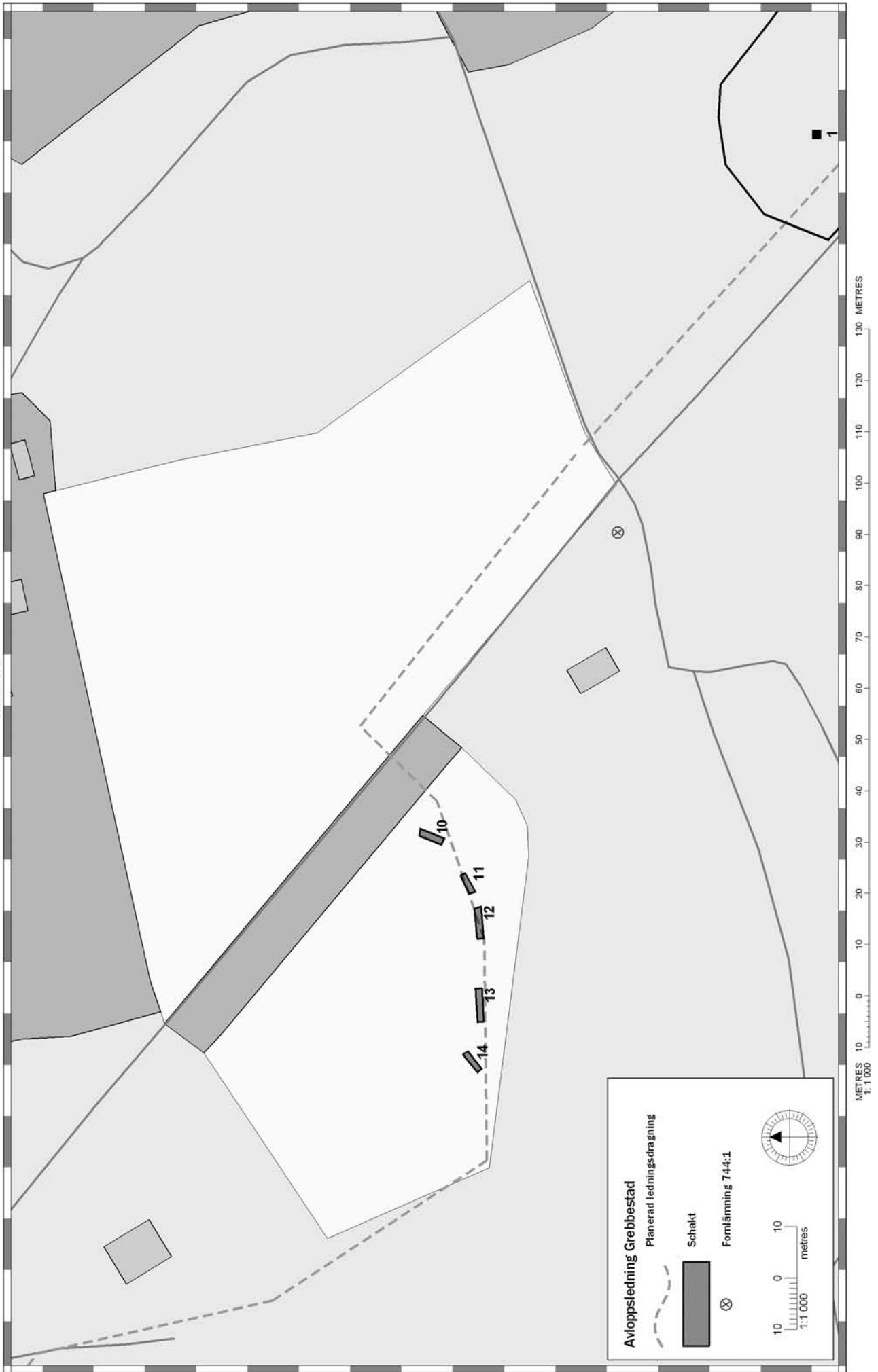
Anläggning

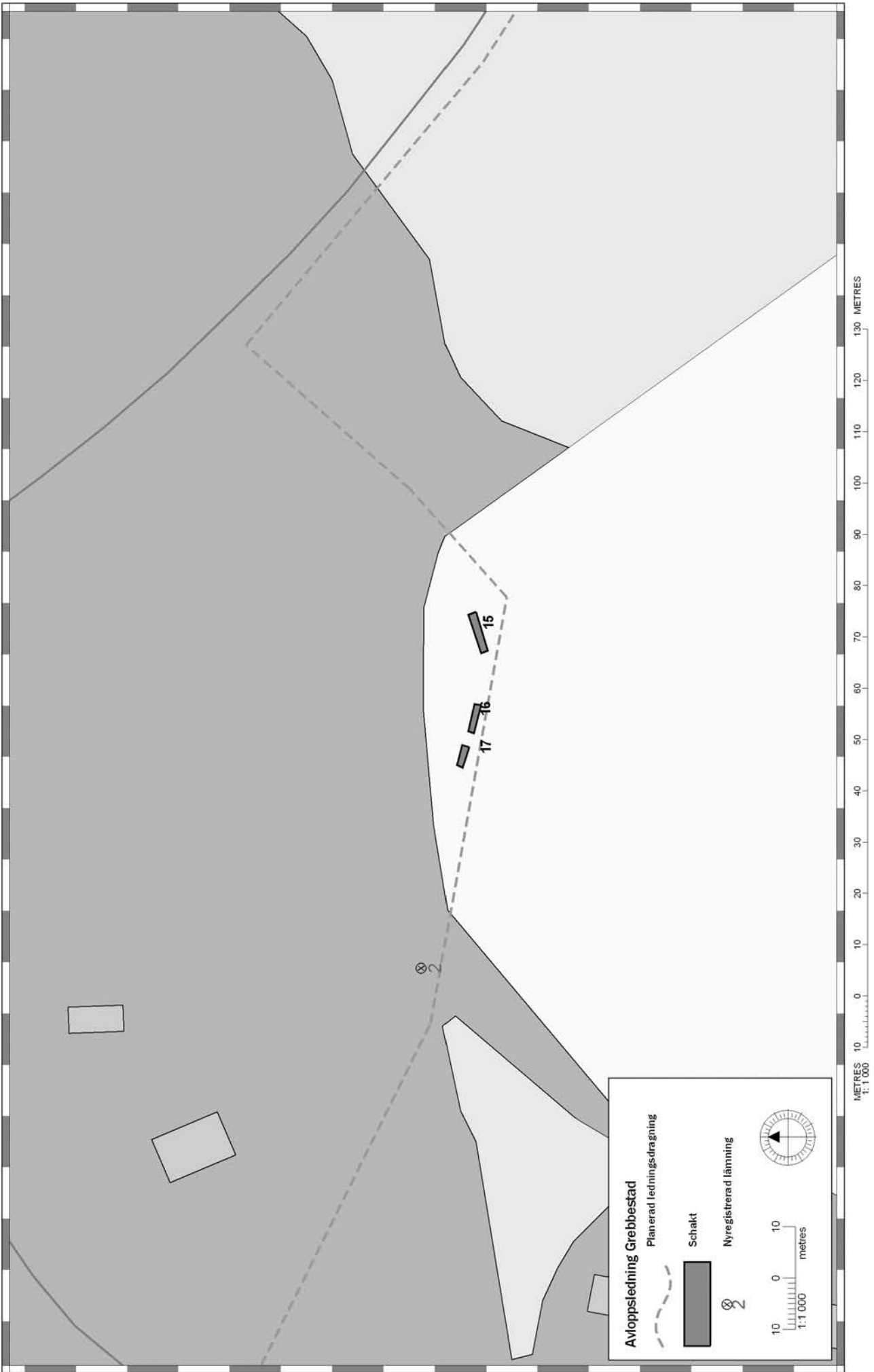

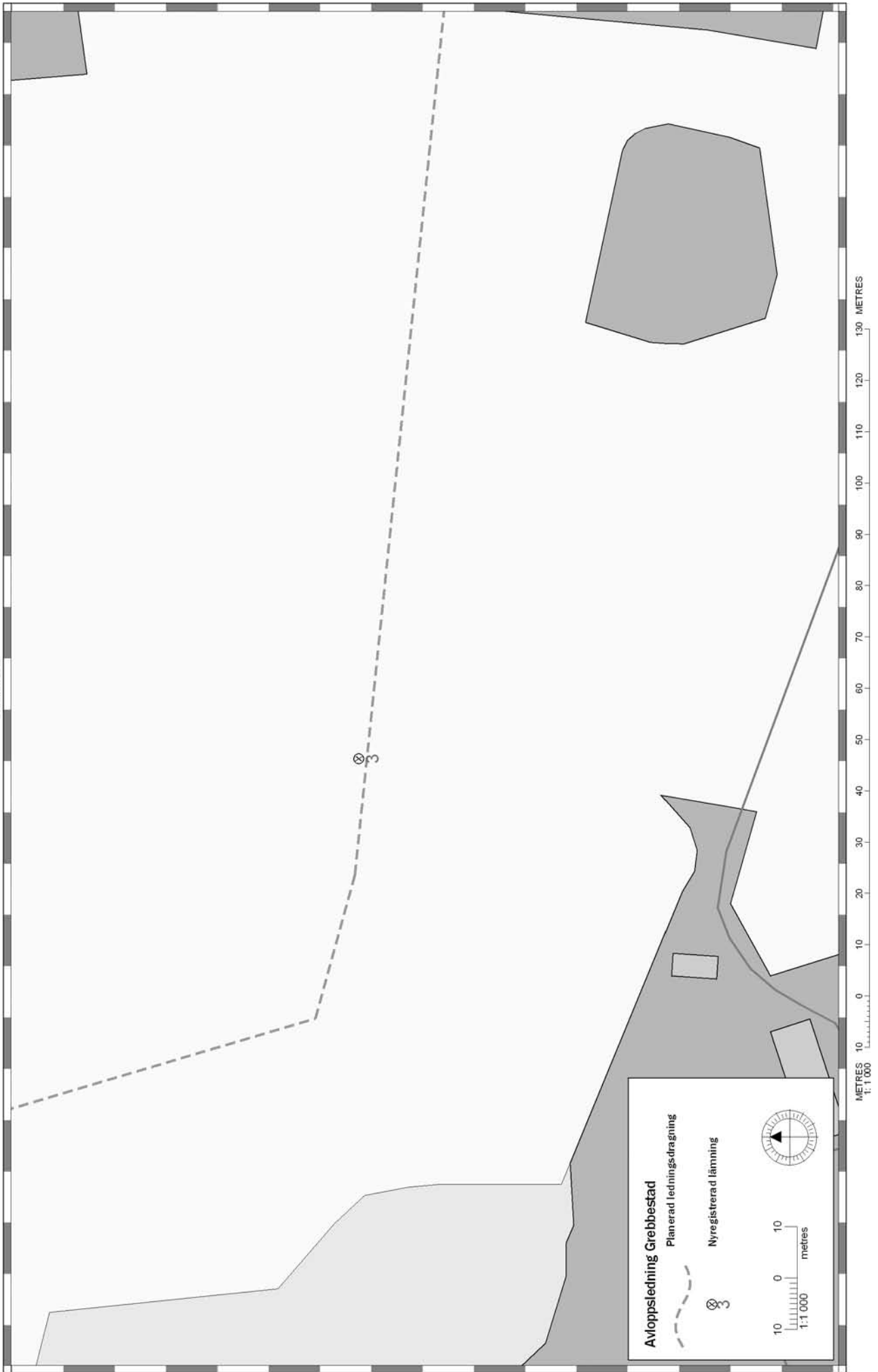
Nyregistrerad lämning

30 oktober 2009

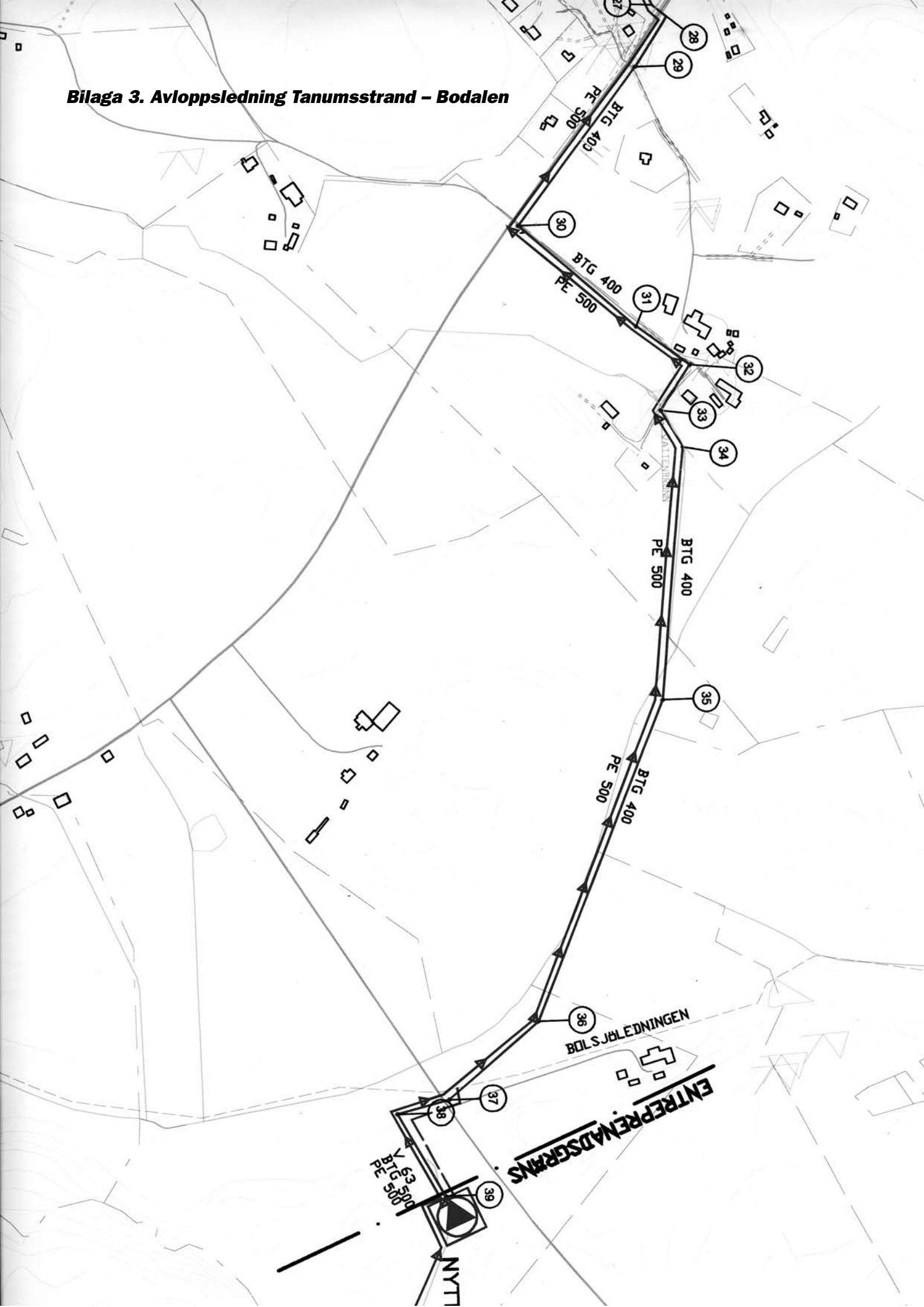
Avloppsledning Grebbestad
Planerad ledningsdragning
Nyregistrerad lämning

10 0 10 metres
1:1 000

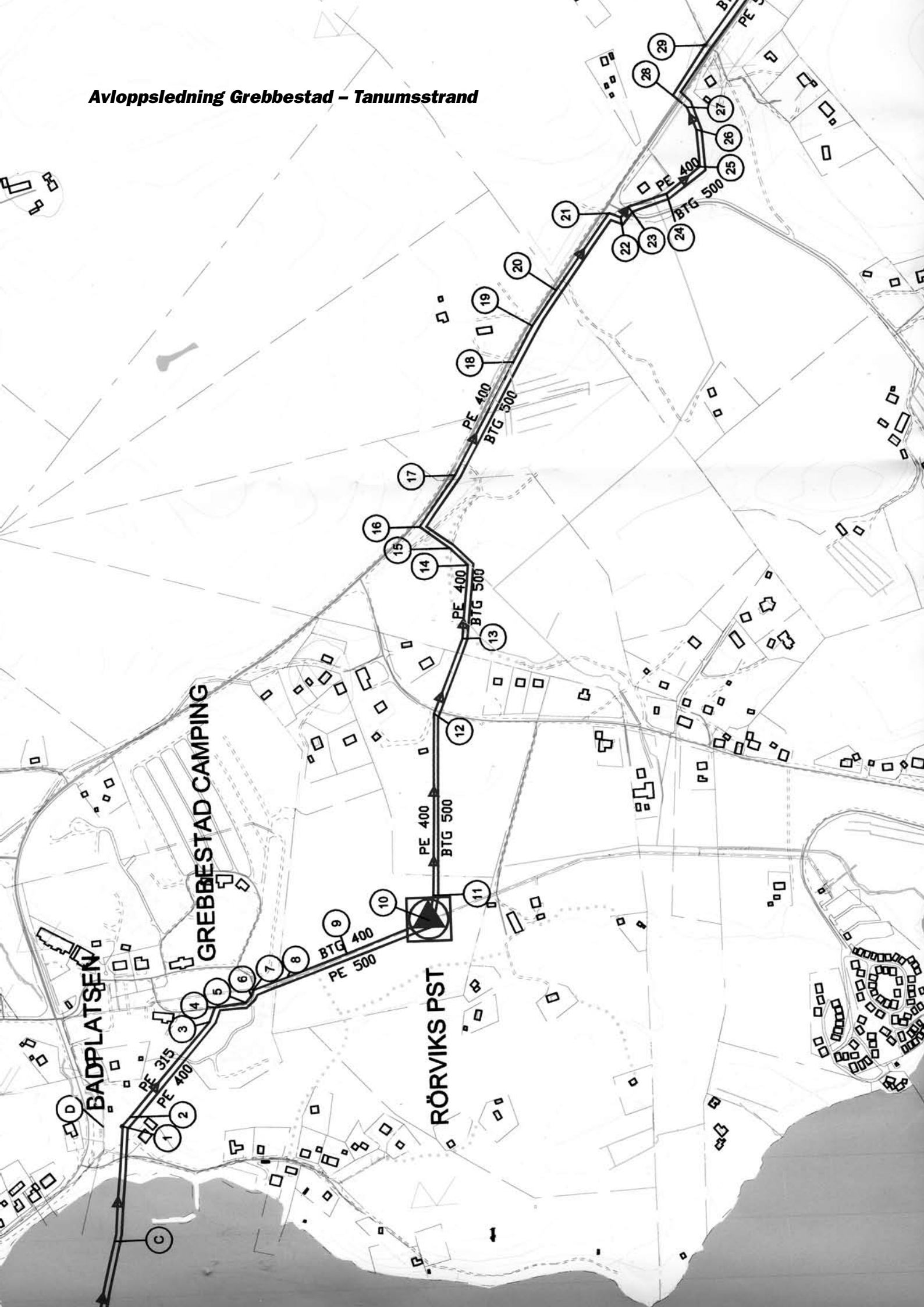
Bilaga 2. Lämningar

Rionr	Typ	Beskrivning	Orientering	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd (m)	Status	Läge	Markslag	Beväxtning	Bedömning
1	Boplats	Boplats, ca 170x40 m (NV-SÖ) på sandigt krönläge i åker o skogsparti. Inom boplatsen påträffades en övrigt slagen flinta, en pilspets med tånge. I sökschakt påträffades en hård samt en stensködd stolpgrup. I NV, på åker påträffades en del skörbränd sten samt sot och kol ställvis. Föremålen påträffades i NV delen av åker i samband med ytinventering. Två provgruppar upptogs i skogspartiet (NV), i en av PG påträffades en anläggning (boplatslämning övrig). Boplatsen är skadad av väg 163, elkabel och rikstelekabel.	NV-SO	170	35	-	skadad	krön	Åker	beväxt	fast fornlämning
2	Hägnad	Stengärdesgård inmätt som punkt (NV-SO). Cirka 0,6 m h, 0,5 m br. Uppförd i upp till 3 lager bestående av 0,2-0,5 m stora stenar.	V-O	-	0,5	0,6	oskadad	sluttning	Skog	träd	övr kulturhist läm
3	Hägnad	Stengärdesgård i åkermark, inmätt som punkt (N-S). Cirka 0,5 m hög, 0,6 m br. 2 lager, bestående av 0,2-0,5 m stora stenar. Biotopskyddad enligt Mijjöbalken.	N-S	-	0,6	0,5	oskadad	dalgång	Åker	ej beväxt	övr kulturhist läm
4	Hägnad	Stengärdesgård, ca 0,6 m br, 0,5 m hög. Uppförd i 3 lager bestående av 0,2-0,5 m stora stenar. Ingår i större hägnadssystem söder om gården Östra Ertseröd. Löper i den västra delen parallellt med en till gårdesgård vilka båda följer upp till gårdstunet på Östra Ertseröd (RAÄ Tanum 1532:1). SO om gårdesgårdarna finns ett övergivet gårdsläge med bland annat en husgrund efter boningshus. Samtliga lämningar bör betraktas som en del av bebyggelsen vid Ertseröd.	-	-	0,6	0,5	oskadad	sluttning	Skog	övertorvad	övr kulturhist läm

Bilaga 3. Avloppsledning Tanumsstrand - Bodalen

Avloppsledning Grebbestad - Tanumsstrand

Bilaga 4. Schaktlista

Schakt- nr	Beskrivning	Ori- tering	Längd	Bredd	Minsta djup (m)	Största djup (m)	Marks- lag	Jordart	Anlägg- ning	Lagerbeskrivning (cm)
1	I N ett dräneringsdike(ssv-nno) med fynd av enkupigt tegel.	O-V	4,0	1,2	0,31	0,45	Bete/vall	sand	-	0-35 Matjord/brun humös sand, 35- Beige sandig lera med inslag av grus.
2	Äldre dräneringsdiken och fynd av modernare tegel, porslin, kol och smidd spik. Breddningen delas av dike. Lager 2 består av rödbrun lerig sand i SO och ljusbeige sand i NV.	SO-NV	11,0	2,5	0,30	0,50	Bete/vall	matjord	-	0-35 Matjord, 35- Ljusbeige sand med inslag av grus.
3	-	NO-SV	8,0	1,2	3,00	0,40	Bete/vall	matjord	-	0-20 Matjord, 20- Brungrå lerig sand.
4	-	NO-SV	4,0	1,2	2,00	0,30	Bete/vall	matjord	-	0-20 Matjord, 20- Gråbrun sand.
5	-	NO-SV	3,0	1,2	2,00	0,35	Bete/vall	matjord	-	0-25 Matjord, 25- Sandig lera.
6	Telekabeldike går igenom schaktet.	NV-SO	3,0	1,2	3,00	0,45	Åker	sand	-	0-25 Matjord/brun humös sand, 25- Brun sand.

Schakt- nr	Beskrivning	Orientering	Längd	Bredd	Minsta djup (m)	Största djup (m)	Markslag	Jordart	Anläggning	Lagerbeskrivning (cm)
7	Mindre mörkfärgningar, troligen djurbon. Spår av äldre diken, i S telekabeldike.	NV-SO	25,0	1,2	3,00	0,45	Åker	matjord	-	0-25 Matjord/brun humös sand, 25-45 Brun sand.
8	anl 1 Ca 0,5 m från N kanten, i mitten av schaktet, påträffades anl 1 vilken bestod av enstensatt grop/stolphål 51x40 cm, 23 cm djup.	NV-SO	3,0	2,5	15,00	0,40	Åker	sand	ja	0-25 Matjord/ brun humös sand, 25- Brun sand.
9	I mitten av schaktet påträffades anl 2, vilken bestod av en sönderplöjd härd 70x50 cm.	NV-SO	3,5	1,2	35,00	0,35	Åker	sand	ja	0-25 Matjord, 25-35 Brun sand.
10	-	SSO-NNV	4,0	1,2	0,25	0,35	Åker	matjord	-	0-25 Matjord, 25- Ljus sand.
11	-	SV-NO	4,0	1,2	0,25	0,30	Åker	matjord	-	0-25 Matjord, 25- Ljus sand.
12	I det SO hörnet fanns ett täckdike med flammig, lerig sand.	V-O	6,0	1,2	0,25	0,40	Åker	matjord	-	0-30 Matjord, 30- Ljus sand.
13	-	V-O	6,0	1,2	0,20	0,30	Åker	matjord	-	0-20 Matjord, 20- Ljus, flammig sand.

Schakt- nr	Beskrivning	Orientering	Minsta djup (m)		Största djup (m)		Jordart	Anläggning	Lagerbeskrivning (cm)
			Längd	Bredd	Åker	Markslag			
14	Mitt i schaktet går ett lerfyllt dike	SV-NO	5,0	1,2	0,20	0,30	matjord	-	0-30 Matjord. 30- Ljus sand.
15	-	NV-SO	6,0	1,2	0,25	0,40	matjord	-	0-25 Matjord/ brun humös sand, 25- Ljusbrun sand.
16	I SO hörnet påträffades ett dike.	SO-NV	6,0	1,2	0,30	0,35	sand	-	0-30 Matjord/brun humös sand, 30- Ljusbrun sand.
17	-	SO-NV	4,0	1,2	0,30	0,50	matjord	-	0-35 Matjord/brun humös sand, 35- Ljusbrun sand.

Rapport

Bakgrund

Som underkonsult till Rio Kulturkooperativ har Bohusläns museum utfört en frivillig utredning inför planerad sjöförläggning av VA-ledning i Grebbestads hamn, Tanums socken och kommun. Utredningen utfördes den 19:e maj 2009.

Grebbestad uppträder i skriftliga källor första gången år 1610 och omnämns då som strandsittarsamhälle. Under loppet av 1800-talet utvecklades handel, sjöfart och konservindustri till andra viktiga näringar vid sidan av fisket. År 1815 blev samhället allmän marknadsplats i Norrvikens fögderi.

Enligt Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister, FMIS, finns det en förlisningsuppgift som eventuellt kan knytas till Grebbestadskilen (Tanum 2049). Uppgiften rör den tyska skonerten Ebenezer som i oktober 1874 strandade i "Javiken" nära Grebbestad på resa mellan Narva och Brage, lastad med timmer. Någon vik med namnet "Javiken" har dock inte kunnat återfinnas i kartor och sjökort över området, och det är därför osäkert om förlisningen verkligen skall förläggas till det aktuella vattenområdet.

Metod

Bojar med blylina lades ut längs den planerade ledningssträckningen som avsöktes okulärt av dykande arkeologer med hjälp av undervattensscooter. Det avsökta området bestod av en korridor om cirka fem meter på vardera sidan av sträckningen som är cirka 900 meter lång. Avsökta områden vid de båda landanslutningarna var något större. Någon provgrovsgrävning företogs således inte.

Resultat

Under utredningen påträffades inga lämningar av antikvariskt intresse. Vid den södra landanslutningen noterades stora mängder krossat tegel över en större yta. Teglet är av allt att döma recent. I övrigt iaktogs endast modernt skräp på botten.

Slutsats och rekommendation

Efter genomförd utredning finns inga krav till fortsatta åtgärder. Bohusläns museum har inga antikvariska synpunkter på det planerade arbetsföretaget.

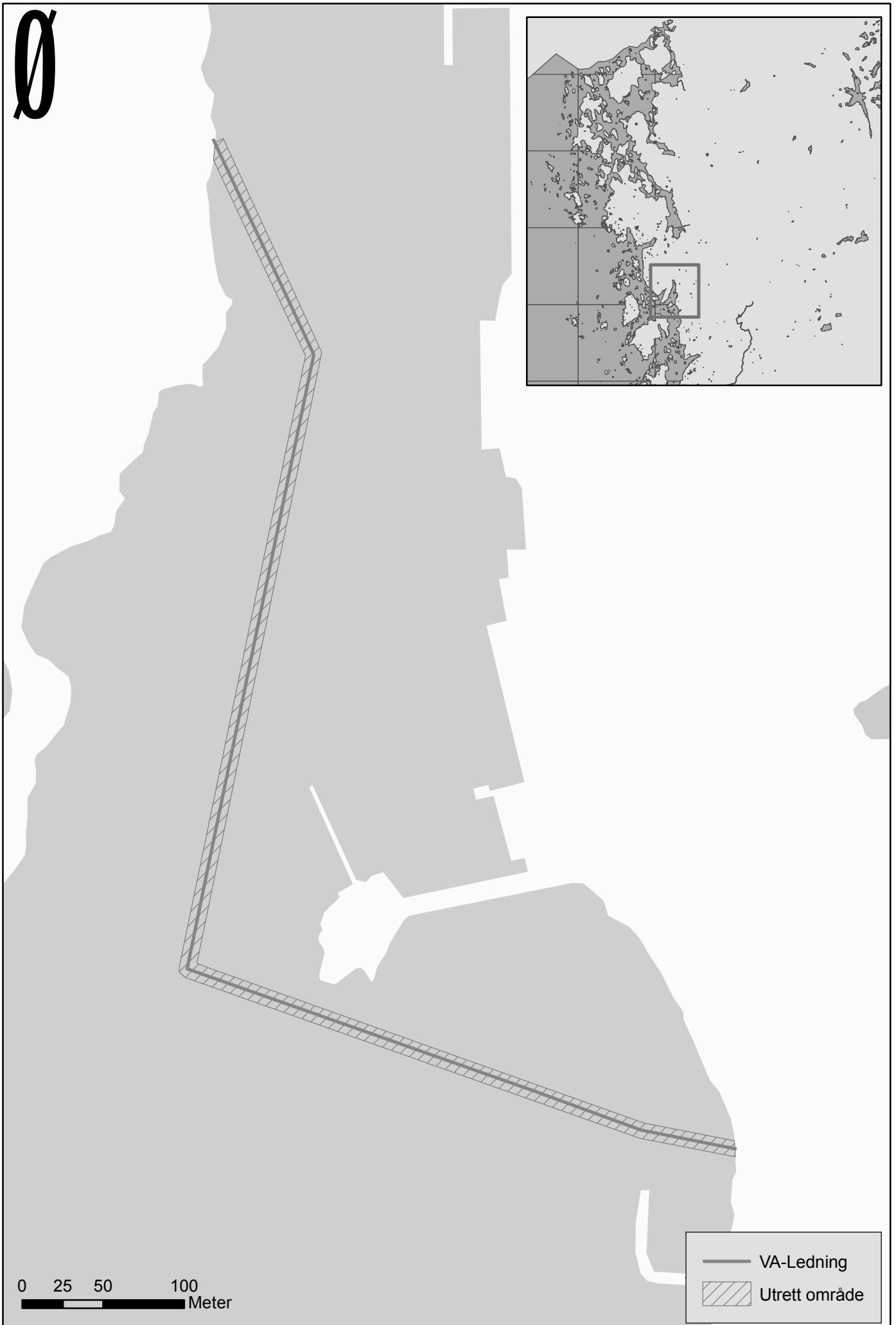
Bilagor

Bilaga 1. *Visar planerade arbetsområdet och kabelsträckningen. Skala 1: 3 000.*

Bilaga 2. *Grebbestads hamn från söder, den norra landanslutningen hamnar på norra sidan näset på vänster sidan bilden. Foto taget av Matthew Gainsford. Bohusläns museum.*

Bilaga 3. *Den södra landanslutningen. Foto taget av Matthew Gainsford. Bohusläns museum.*

Fynd: Inga fynd omhändertogs.

Bilaga 5.1. Visar planerade arbetsområdet och kabelsträckningen. Skala 1: 3 000.

Bilaga 5.2. Grebbestads hamn från söder, den norra landanslutningen hamnar på norra sidan näset på vänster sidan bilden. Foto taget av Matthew Gainsford. Bohusläns museum.

Bilaga 5.3. Den södra landanslutningen. Foto taget av Matthew Gainsford. Bohusläns museum.

